

Національний університет біоресурсів і природокористування
України

Кафедра загальної екології, радіобіології та Безпеки життєдіяльності
Кафедра охорони праці та біотехнічних систем у тваринництві

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан економічного факультету
(Діброва А.Д.)
2022 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні *кафедри загальної
екології, радіобіології та безпеки життєдіяльності*
Протокол № 8 від « 6.05 » 2022 р.

Завідувач кафедри
(Клепко А.В.)
та на засіданні *кафедри охорони праці
та біотехнічних систем у тваринництві*
Протокол № 3 від «13» травня 2022 р.
Завідувач кафедри
(Хмельовський В.С.)

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП_ Підприємництво, торгівля
та біржова діяльність
(Яворська В.О.)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Безпека праці і життєдіяльності

галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
(спеціалізація «Біржова діяльність»)
освітня програма «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Факультет (НП) Економічний
Розробники: доц., к.с.-г. Піскунова Л.Е.
старш. викл., к.т.н. Скібчик В.І.

Київ – 2022 р.

1. Опис навчальної дисципліни

_____ **Безпека праці та життєдіяльності** _____

(назва)

Спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» (спеціалізація «Біржова діяльність»)	
Освітня програма	«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	4	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)		
Семестр		
Лекційні заняття	30 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	4 год.
Лабораторні заняття	-	
Самостійна робота	60 год.	110 год
Індивідуальні завдання	-	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4год.	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни полягає у набутті студентом компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, а також формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Завдання вивчення дисципліни передбачає опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях.

Засвоївши дисципліну «Безпека праці і життєдіяльності» майбутні бакалаври повинні володіти сукупністю загальнокультурних та професійних компетенцій з питань безпеки життєдіяльності у відповідних напрямках підготовки для вирішення професійних завдань, пов'язаних із гарантуванням збереження життя та здоров'я персоналу ОГ в умовах небезпечних і надзвичайних ситуацій.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні законодавчі акти у галузі охорони праці, їх кодування, працезахоронні поняття;
- види відповідальності за невиконання вимог з охорони праці;
- обсяги відшкодування збитків працівникам у разі ушкодження їх здоров'я та моральних збитків;
- порядок проведення розслідування нещасних випадків, професійних хвороб та аварій на виробництві;
- вплив мікроклімату на організм людини;
- гігієнічну класифікацію шкідливих факторів за характером дії на організм людини.

вміти:

- організувати розслідування нещасного випадку і скласти відповідні акти за формами Н-1;
- організувати навчання працівників з урахуванням їх посадових та виробничих обов'язків;
- проаналізувати умови праці щодо наявності шкідливих і небезпечних факторів;
- надати долікарську допомогу потерпілим у разі травми, хвороби та отруєння.

В результаті вивчення дисципліни «Безпека праці і життєдіяльності» бакалаври у відповідних напрямках підготовки повинні мати такі *головні загальнокультурні та професійні компетенції*.

Набуття компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 7. Здатність працювати в команді.
- ЗК 9. Прагнення до збереження навколишнього середовища.
- ЗК 10. Здатність діяти відповідально та свідомо.
- ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

- СК 6. Здатність здійснювати діяльність з дотриманням вимог нормативно-правових документів у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності.

Змістовий модуль 1. Принципи забезпечення безпеки життєдіяльності

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з БЖД, таксономія небезпек. Модель життєдіяльності людини. Головні визначення – безпека, загроза, небезпека, надзвичайна ситуація, ризик. Безпека людини, суспільства, національна безпека. Культура безпеки як елемент загальної культури, що реалізує захисну функцію людства. Системний підхід у безпеці життєдіяльності. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек.

Професійна складова. Ідентифікація та оцінювання рівня небезпеки за допомогою імовірнісних структурно-логічних моделей, застосованих у відповідній галузі господарювання. Обґрунтування категорії ОГ за рівнем загрози техногенного, природного і терористичного характеру та ступенем їхньої захищеності. Визначення потенційно-небезпечних об'єктів і територій.

Тема 2. Кількісна оцінка небезпеки. Аксіоми безпеки життєдіяльності. Методологічні основи безпеки життєдіяльності. Ризик, як кількісна оцінка небезпеки. Види, рівні, категорії ризику. Види ризику за ступенем прийнятності Розподіл підприємств, установ та організацій за ступенем ризику їхньої господарської діяльності щодо забезпечення безпеки та захисту населення і територій від НС.

Професійна складова. Визначення наявних проблем з безпеки і захисту ОГ у НС, рівня їхнього ризику. Галузеві вимоги і норми щодо забезпечення сталого функціонування ОГ та контролю за станом його основних фондів.

Тема 3. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки. Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ. Вражаючі фактори, що ними формуються, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки та навколишнє середовище. Біологічні небезпеки. Вражаючі фактори біологічної дії. Характеристика небезпечних патогенних мікроорганізмів: найпростіші, гриби, віруси, рикетсії, бактерії. Пандемії, епідемії, масові отруєння людей. Загальна характеристика особливо небезпечних хвороб (холера, сибірка, чума та ін.). Інфекційні захворювання тварин і рослин.

Професійна складова. Регіональний комплекс природних загроз. Комплекс заходів з запобігання природних НС та організації дій щодо усунення їхніх негативних наслідків.

Тема 4. Фізіологічні чинники забезпечення безпеки людини. Людина - відкрита біоенергетична та духовно-інформаційна система. Єдність систем та цілісність організму людини. Гомеостаз. Внутрішній і зовнішній вплив на організм людини. Захисні властивості людського організму. Імунітет. Адаптація. Надійність фізіологічних систем людини. Роль сприйняття в оцінці небезпек за допомогою зорового, слухового, нюхового, смакового аналізаторів, тактильної, больової і температурної чутливості. Межі чутливості. Диференціальний поріг чутливості. Закон Вебера-Фехнера.

Професійна складова. Духовний, психічний, фізичний, соціальний аспекти здоров'я людини. Проблеми здоров'я в житті людини. Фактори, що забезпечують стабільність здоров'я людини. Прогнозування здоров'я. Профілактика шкідливих звичок. Профілактика суїциду.

Тема 5. Типові моделі реакцій людей у випадку екстремальних ситуацій. Вплив характеру й темпераменту людини на її безпеку. Мислення, комунікативність, емоції, воля в системі забезпечення безпеки людини. Самооцінка. Потреби й активність особи. Зовнішні подразники та їхній вплив на зміну психофізіологічного стану організму. Стрес. Фобії. Типові моделі психологічних реакцій людей у випадку екстремальних ситуацій. Фактори, що стійко або тимчасово підвищують індивідуальну імовірність наразитись на небезпеку.

Професійна складова. Методики формування й підтримання особистої психологічної стійкості людини в екстремальних обставинах. Психологічна надійність людини та її роль у забезпеченні безпеки. Частота змін стресових станів у людей, що знаходяться в районі НС.

Тема 6. Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Класифікація, номенклатура і одиниці виміру вражаючих факторів фізичної та хімічної дії джерел техногенних небезпек.

Промислові аварії, катастрофи та їхні наслідки. Рівні виробничих аварій в залежності від їхнього масштабу. Класифікація об'єктів за їхньою пожежо вибухонебезпекою. Джерела радіації та одиниці її вимірювання. Режими захисту населення. Організація дозиметричного й хімічного контролю.

Професійна складова. Головні вимоги Правил техногенної безпеки галузей господарювання, підприємств, установ та організацій в залежності від профільного напрямку ВНЗ.

Змістовий модуль 2. Організаційно-функціональна структура та методологія безпеки

Тема 7. Соціально-політичні небезпеки, характеристики. Психологічна надійність людини та її роль у забезпеченні безпеки. Захисні властивості людського організму. Види поведінки людини та її психічна діяльність: психічні процеси, стани, властивості. Поняття про психоемоційні напруження (стрес). Види напруження. Психотипи за реакцією людей на небезпеку. Частота змін стресових станів у людей, що знаходяться в районі НС.

Професійна складова. Психосоціальні наслідки впливу негативних факторів небезпек НС. Психологічна та медична реабілітація постраждалого населення. Професії підвищеного ризику. Психофізіологічний вплив оточення на людину. Основи підвищення психофізіологічної стійкості кадрів до професійних небезпек.

Тема 8. Соціальні та психологічні фактори ризику. Соціальні фактори, що впливають на життя та здоров'я людини. Корупція і криміналізація суспільства. Маніпуляція свідомістю.

Професійна складова. Психосоціальні наслідки впливу негативних факторів небезпек НС. Психологічна та медична реабілітація постраждалого населення. Професії підвищеного ризику.

Тема 9. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови моделей виникнення НС. Експертні методи оцінювання ризиків. Застосування у розрахунках ризику імовірнісних структурно-логічних моделей. Визначення базисних подій. Ідентифікація ризику. Розробка ризик-стратегії з метою зниження вірогідності реалізації ризику і мінімізації можливих негативних наслідків. Вибір методів (відмова від ризиків, зниження, передача і ухвалення) та інструментів управління виявленим ризиком.

Професійна складова. Визначення наявних проблем з безпеки і захисту ОГ у НС, рівня їхнього ризику. Галузеві вимоги і норми щодо забезпечення сталого функціонування ОГ та контролю за станом його основних фондів.

Тема 10. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС. Правові норми, що регламентують організаційну структуру органів управління безпекою та захистом у НС, процеси її функціонування і розвитку, регламентацію режимів запобігання і ліквідації НС. Головні положення про навчання персоналу підприємств, установ і організацій діям та способам захисту в разі виникнення НС та аварій. *Професійна складова.* Система управління безпекою та захистом у НС в галузі, як складова державної системи, її місце і значення в системі управління функціонуванням галузі.

Фінансування заходів з ліквідації наслідків НС, відшкодування збитків постраждалим. Страховий механізм відшкодування збитків від НС.

Програма навчальної дисципліни (Охорона праці)

Змістовний модуль 1. Правове і нормативне регулювання охорони праці.

Тема 1. Законодавство України про охорону праці. Законодавство України про охорону праці. Основні положення Закону України "Про охорону праці". Державний нагляд за охороною праці. Розмежування функцій органів державного нагляду за охороною праці. Концепція державного нагляду.

Тема 2. Організація служби охорони праці на підприємстві. Навчання з питань охорони праці - один з основних принципів державної політики в цій галузі; система безперервного навчання з питань охорони праці населення України. Управління охороною праці на підприємстві та обов'язки роботодавця. Уповноважені трудових колективів.

Тема 3. Організація розслідування нещасних випадків на виробництві. Вимоги Закону України "Про охорону праці" щодо розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій. Положення про порядок розслідування та ведення обліку нещасних

випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві (затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 21.08.2001 р. №1094). Зміни в чинному “Положенні про порядок розслідування” щодо попередніх редакцій. Повідомлення про нещасні випадки. Організація розслідування нещасних випадків.

Тема 4. Організація навчання з охорони праці. Навчання з питань охорони праці - один з основних принципів державної політики в цій галузі. Організація навчання з питань охорони праці на виробництві у відповідності з вимогами Типового положення (НПАОП 0.00-4.12-05). НПАОП 0.00-4.12-05 і його основні вимоги щодо реалізації системи безперервної освіти в галузі охорони праці.

Змістовний модуль 2. Основи виробничої санітарії.

Тема 5. Травматизм у сільському господарстві. Причини, профілактика. Аналіз стану охорони праці та виробничого травматизму в Україні і, зокрема, в сільському господарстві. Першочергові завдання щодо його суттєвого покращання. Державна політика щодо безпеки праці в суспільному виробництві та в побуті. Першочергові завдання щодо її реалізації.

Тема 6. Шкідливі фізичні фактори виробничого середовища. Мікроклімат робочої зони: поняття, вплив на теплообмін організму людини з навколишнім середовищем, основні види теплообміну, їх залежність від параметрів мікроклімату. Гіпотермія і гіпертермія. Порушення водно-сольового балансу організму, судомна хвороба і тепловий удар. Нормування та контроль параметрів мікроклімату. Санітарно-гігієнічне нормування забруднення повітряного середовища на виробництві, гранично допустимі концентрації (ГДК) та орієнтовно безпечні рівні впливу (ОБРВ) шкідливих речовин в повітрі робочої зони.

Тема 7. Вибір засобів індивідуального захисту для працівників АПК. Аналіз стану виробничого травматизму і профзахворювань показує, що до основних причин травматизму, зокрема зі смертельними наслідками, і профзахворювань належать відсутність або невикористання працівниками засобів індивідуального захисту (ЗІЗ).

Тема 8. Основи електробезпеки. Поняття «електробезпека», «електротравма» та «електротравматизм». Електротравматизм в Україні. Особливості електротравматизму. Дія електричного струму на людину. Надання першої допомоги при ураженні електричним струмом.

Тема 7. Основи пожежної безпеки. Основні нормативні документи, що регламентують вимоги щодо пожежної безпеки: закон України «Про пожежну безпеку», Правила пожежної безпеки в Україні, стандарти, будівельні норми та правила, відомчі нормативи. Визначення понять «пожежа» та «пожежна безпека». Небезпечні та шкідливі фактори, пов'язані з пожежами.

3. Програма та структура навчальної дисципліни (*Безпека життєдіяльності*)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	П	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. <i>Принципи забезпечення безпеки життєдіяльності</i>														
Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з БЖД, таксономія небезпек.	1		1				2							10
Тема 2. Кількісна оцінка небезпеки		3		2			2			2				8
Тема 3. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.	2	4	2	2			2							4
Тема 4. Людина - відкрита біоенергетична та духовно-інформаційна система.	3		2				4		2					4
Тема 5. Типові моделі реакцій людей у випадку екстремальних ситуацій		4		2			2							4
Тема 6. Техногенні небезпеки та їхні наслідки.	4	4	2	2			4			2				10
Разом за змістовим модулем 1		31	7	8			16		2	4				40
Змістовий модуль 2. <i>Організаційно-функціональна структура та методологія безпеки</i>														
Тема 7. Соціально-політичні небезпеки, характеристики.	5	3	1	2			2		2					10
Тема 8. Соціальні та психологічні фактори ризику.	6	3	1	2			4							5
Тема 9. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови моделей виникнення НС.			2				4		2					10
Тема 10. Менеджмент безпеки, структура захисту у НС.	7	6	2	2			2							5
Тема 11. Управління силами та засобами ОГ під час НС.	8	3	2	1			2							10
Разом за змістовим модулем 2		29	8	7			14							40
Усього годин	60		15	15			30							80

Програма та структура навчальної дисципліни(Охорона праці)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовний модуль 1. Правове і нормативне регулювання охорони праці.														
Тема 1. Законодавство України про охорону праці	1	4	2	2			4							10
Тема 2. Організація служби охорони праці.	2	4	2	2			4							4
Тема 3. Організація розслідування нещасних випадків.	3	4	2	2			4							4
Тема 4. Організація навчання з охорони праці.	4	4	2	2			4							4
Разом за змістовим модулем 1		32	8	8			16							
Змістовний модуль 2. Практична організація безпеки праці														
Тема 1.Травматизм, причини, профілактика.	5	4	2	2			2							
Тема 2. Шкідливі фактори виробничого середовища	6	4	2	2			2							4
Тема 3. Вибір засобів індивідуального захисту	7	4	2	2			4							4
Тема 4. Основи електробезпеки та пожежної безпеки	8	2	1	1			4							4
Разом за змістовим модулем 2		28	7	7			14							
Усього годин		60	15	15			30							120

4. Теми семінарських занять (навчальним планом не передбачені)

5.

5а. Теми практичних занять (Безпека життєдіяльності)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Ризик як кількісна оцінка небезпеки <i>Практичне заняття №1</i> Статистична оцінка небезпечних і шкідливих чинників для життя людини	2
2	Природні небезпеки <i>Практичне заняття №2.</i> Визначення рівня метеочутливості людини	1
3	Біологічні небезпеки. <i>Практичне заняття №3</i> Інфекційні захворювання. Епідемії. Пандемії. Імунітет. Правила поведінки населення при проведенні ізоляційно-обмежувальних заходів.	2
4	Типові моделі психофізіологічних реакцій людей у випадку екстремальних ситуацій <i>Практичне заняття №3</i> Визначення психофізіологічних властивостей людини та вплив їх на безпеку	2
5	Пожежна безпека <i>Практичне заняття. №4</i> Аналіз небезпеки під час роботи зі шкідливими та вибухопожежонебезпечними речовинами	2
6	Хімічна безпека. <i>Практичне заняття №7.</i> Екологічна оцінка ризику. Визначити екологічну оцінку ризику застосування пестицидів у різних кліматичних зонах України	2
7	Соціальні та психологічні фактори ризику <i>Практичне заняття №7.</i> Соціальне середовище. Визначення типів поведінки особистості у конфліктній ситуації	2
8	Управління силами та засобами цивільного захисту під час надзвичайних ситуацій. <i>Практичне заняття №9.</i> Кількісна характеристика надзвичайних ситуацій	1

5б. Теми практичних занять (Охорона праці)

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Організація навчання з питань охорони праці	2
2	Організація розслідування нещасних випадків на виробництві	2
3	Вимірювання параметрів мікроклімату. Визначення концентрації шкідливих парів та газів в повітрі робочої зони	2
4	Вимірювання рівнів освітленості робочих місць	1
5	Вибір засобів індивідуального захисту для працівників АПК	2
6	Первинні засоби пожежогасіння на підприємствах АПК	2
7	Домедична допомога	2
		15

6 Теми лабораторних занять (навчальним планом не передбачені)

- 7 Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.
1. Призначення курсу БЖД.
  2. Теоретичні положення БЖД, їх філософська основа. Сучасні проблеми життєдіяльності.
  3. Системно-структурний підхід при дослідженні рівня безпеки.
  4. Життєве середовище людини.

5. Периметри, визначають умови праці та її безпеку.
6. Проблеми безпеки життєдіяльності.
7. Класифікація джерел небезпеки.
8. Класифікація небезпечних та шкідливих факторів.
9. Класифікація вражаючих факторів.
10. Дати загальну оцінку та характеристику ризику.
11. Визначення /вимірювання/ ризику /приклад/.
12. Класифікація ризиків /небезпек/.
13. Види ризиків.
14. Основи методології дослідження та управління ризиком.
15. Напрямки, що знижують ймовірність ризику.
16. Людський чинник у формуванні ситуації. Принципи забезпечення безпечної життєдіяльності.
17. Фізіологічні чинники забезпечення безпеки людини.
18. Людина — відкрита біоенергетична та духовно-інформаційна система.
19. Основні властивості організму: гомеостаз, реактивність, резистентність.
20. Взаємодія основних систем організму: кровообігу, дихання, травлення, виділення, ендокринної та нервової Єдність систем та цілісність організму людини.
21. Нервові процеси та їх динаміка, латентний період, моторний період.
22. Типи діяльності людини .
23. Поняття про аналізатори
24. Будова аналізаторів людини.
25. Види рецепторів людини.
26. Основні аналізатори людини.
27. Основні напрямки боротьби з шумом.
28. Конфлікти , як фактор , що знижує життєдіяльність людини.
29. Психологія спілкування в конфліктних ситуаціях кримінального характеру.
30. Психологія людини. Вплив характеру й темпераменту людини на її безпеку.
31. Методи визначення психофізіологічних властивостей людини.
32. Психодіагностичний метод визначення властивостей людини з точки зору безпеки життєдіяльності
33. Взаємодія людини з біосферою в цілому та її компонентами зокрема.
34. Методи визначення й оцінки рівня негативних факторів середовища.
35. Права на охорону праці під час укладання трудового договору.
36. Права працівників на охорону праці підчас роботи.
37. Права працівників на пільги та компенсації за важкі та шкідливі умови праці.
38. Забезпечення працівників спецодягом.
39. Відшкодування шкоди у разі ушкодження здоров'я працівників або уразі їх смерті.
40. Вимоги закону України “Про охорону праці” щодо охорони праці жінок.
41. Управління охороною праці та обов'язки роботодавця.
42. Обов'язки працівника щодо додержання вимог НПАОП.
43. Служба охорони праці на підприємстві.
44. Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій.
45. Навчання з питань охорони праці. Види інструктажів та порядок їх проведення.
46. Фінансування охорони праці.
47. Регулювання охорони праці у колективному договорі, угоді.
48. Розслідування та облік нещасних випадків.
49. Спеціальне розслідування та облік нещасних випадків, аварій.
50. Розслідування причин хронічних професійних захворювань.
51. Інформація та звітність про стан охорони праці.
52. Органи державного нагляду за охороною праці.
53. Органи державного управління охорони праці.
54. Контроль за станом охорони праці на підприємстві.
55. Громадський контроль за додержанням законодавства з охорони праці.

56. Відповідальність за порушення законодавства з охорони праці.
57. Методи аналізу виробничого травматизму.
58. Гігієнічна класифікація умов праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища.
59. Класифікація небезпечних та шкідливих виробничих факторів.
60. Причини виробничого травматизму та методи їх аналізу.
61. Загальні поняття про виробничу санітарію і гігієну праці.

Зразки тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Питання 1. Предметом вивчення БЖД є:	
1	Людина
2	Аспекти діяльності людини
3	Фізіологічні показники здоров'я
4	Людина і взаємодія її з навколишнім середовищем

Питання 2. *Автомобільна аварія зі смертельним наслідком. Визначити за індексом ризику небезпек класифікацію та критерії цієї події.*

Питання 3. Розставте у відповідності рівні ймовірності небезпеки щодо наслідків:	
1. Часта	А. Може трапитись декілька разів протягом життя
2. Можлива	В. Іноді може відбутися протягом життя
3. Випадкова	С. Настільки мало ймовірна, що можна припустити подія не відбудеться
4. Віддалена	Д. Мало ймовірна, але можлива
5. Неймовірна	Е. Велика ймовірність того, що подія відбудеться

Питання 4 Зазначте пояснення для різних видів дальтонізму:	
1. Природжений	А. Не сприймання всіх кольорів
2. Набутий	В. Поява міражів
	С. Не сприймання червоного і зеленого кольорів
	Д. Не сприймання синього кольору

Питання 5 Система, одним з елементів якої є людина, зветься -	
1	Екологічною
2	Економічною
3	Ерготичною
4	Ергономічною

Питання 6 Дайте характеристику періодам сенсомоторних реакцій:	
1. Скритий 2. Моторний	А. Прогнозована дія на безпеку
	В. Час від моменту початку сигналу до початку дії
	С. Умовний початок руху
	Д. Час виконання руху

Питання 7 Приклади гомеостазу:	
1	Реактивність
2	Адаптація
3	Терморегуляція
4	Імунітет
5	Резистентність
6	Тиск та пульс

Питання 8. За рівнем шуму коефіцієнт соціальної небезпеки, пов'язаної із шумовим забрудненням території обчислюють за формулою: у бланку відповідей впишіть вірну формулу

Питання 9. Укажіть характеристики різних категорій аварій:	
I категорія	А. аварії, внаслідок яких: загинуло до 5 чи травмовано від 4 до 10 осіб; зруйновано будівлі, споруди чи основні конструкції об'єкта, що створило загрозу для життя і здоров'я працівників.
II категорія	В. аварії, внаслідок яких: *загинуло 5 чи травмовано 10 і більше осіб; * стався викид отруйних, радіоактивних, біологічно небезпечних речовин, концентрація яких збільшилась більш як у 10 разів; зруйновано будівлі, споруди, що створило загрозу для життя і здоров'я значної кількості працівників.
Питання 10. Безпека – стан захищеності особи та суспільства від ризику?	
1	Так
2	Ні

Питання 11. Як називається система, де народжуються відчуття і відбувається розрізнення подразнень: (у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)

Питання 12. Патогенність мікроорганізмів це - це сума агресивних властивостей мікроорганізмів по відношенню до організму тварини і людини.	
1	Так
2	Ні

Питання 13. Дайте характеристику рефлексам вищої нервової системи:	
1. Безумовний рефлекс 2. Умовний рефлекс	А. Набувається після народження
	В. Має фіксовану рефлексорні дугу
	С. Участь структур НС не обов'язкова
	Д. Участь структур НС обов'язкова
	Е. Характеризується нетривкістю, може змінюватися

Питання 14. За допомогою якого приладу можна визначити концентрацію шкідливих газів у повітрі?
1. Кататермометр
2. Анемометр
3. Фотопілемір
4. Універсальний газоаналізатор
5. Аспіратор
Питання 15. Хто із зазначених службових осіб відповідає за стан охорони праці на підприємстві?
1. Керівник підприємства
2. Головні спеціалісти підприємства
3. Керівники виробничих підрозділів
4. Спеціаліст з охорони праці підприємства
Питання 16. Яким із перелічених видів ЗІЗ органів дихання потрібно користуватися під час роботи у колодязях
1. Протипиловий респіратор
2. Універсальний респіратор
3. Шланговий протигаз
4. Фільтрувальний протигаз
Питання 17. Який провести інструктаж перед виконанням разової роботи не пов'язаної з обов'язками працівника?
1. Повторний
2. Позаплановий

3. Первинний
4. Цільовий
Питання 18. Які ЗІЗ захищають від шуму?
1. Антифони
2. Окуляри
3. Каски
4. Діелектричні рукавиці

8. Методи навчання

При вивченні дисципліни використовуються такі методи навчання:

Залежно від джерела знань: словесні (пояснення, бесіда, дискусія, діалог); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (рішення задач, ділові ігри).

За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-наочний проблемний виклад; частково-пошуковий та дослідницький методи.

За місцем в навчальній діяльності:

- методи організації й здійснення навчальної діяльності, що поєднують словесні, наочні і практичні методи; репродуктивні й проблемно-пошукові; методи навчальної роботи під керівництвом викладача й методи самостійної роботи здобувачів вищої освіти;

- методи контролю й самоконтролю за навчальною діяльністю: методи усного, письмового контролю; індивідуального й фронтального, тематичного і систематичного контролю.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти передбачено застосування таких навчальних технологій:

- *робота в малих групах* дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного здобувача вищої освіти в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування;

- *семінари-дискусії* передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів;

- *мозкові атаки* – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію;

- *кейс-метод* – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу;

- *презентації* – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації.

9. Форми контролю

Відповідно до «Положення про екзамен та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого вченою радою НУБіП України 27 грудня 2019 року, протокол № 5, видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль з дисципліни здійснюється під час проведення практичних, і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу і має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу, отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форма проведення проміжної атестації - тестування,

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Семестрова атестація проводиться у формі семестрового екзамену.

Здобувачі вищої освіти зобов'язані складати екзамени і заліки відповідно до вимог робочого навчального плану у терміни, передбачені графіком освітнього процесу. Зміст екзамену визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

10. Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання студента відбувається згідно положенням «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 27.02.2019 р. з табл. 1.

Оцінка національна	Рейтинг студента, бали
Відмінно	90-100
Добре	74-89
Задовільно	60-73
Незадовільно	0-59

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$.

11 . Методичне забезпечення

1 Електронний навчальний курс: Безпека праці та життєдіяльності. URL:

а) <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=455>

б) <https://elearn.nubip.edu.ua/mod/quiz/view.php?id=143061>

2 Піскунова Л.Е. Бондарь В.І., Зубок Т.О. Безпека праці та життєдіяльності: Навчально-методичний посібник. Київ, 2019. 396с.

3 Піскунова Л.Е. Робочий зошит для практичного вивчення дисципліни Безпека праці та життєдіяльності студентами денної та заочної форми навчання. Київ, 2022. 110 с.

4 Піскунова Л.Е. Методичні рекомендації для вивчення та проведення практичних робіт з дисципліни Безпека праці та життєдіяльності студентами денної та заочної форми навчання. Київ, 2019. 101с.

5 Piskunova L., Bondar V. Labor safety and vital activity for students of English groups: Workbook of course. Kyiv. 2019, 202 p.

6 Piskunova L. Bondar V. Labor safety and life protection: Study guide. Kyiv. 2020, 306 с.

7 Piskunova L., Zubok T. Safety of work and Life: Training manual for the discipline. Kyiv. 2021. 219 p.

8 Войналович О.В. Вимірювання параметрів вібрації: Методичні вказівки щодо виконання лабораторної роботи. Київ, 2020. 18 с

9 Войналович О.В. Методи планування витрат на охорону праці: Методичні вказівки щодо виконання практичної роботи. Київ, 2019. 18 с.

10 Войналович О.В. Визначення параметрів виробничого шуму: Методичні вказівки щодо виконання лабораторної роботи. Київ, 2019. 16 с.

11 Білько Т.О. Домедична допомога на підприємстві: Методичні вказівки щодо проведення ділової гри. Київ, 2020. 18 с.

12 Рекомендована література

Основна

1. Піскунова Л.Е., Прилипко В.А., Зубок Т.О. Безпека життєдіяльності: Підручник. Київ, 2012. 222с. (Гриф Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, лист 1/11-4540 від 03.06.2011).
2. Піскунова Л.Е., Прилипко В.А., Зубок Т.О. Безпека життєдіяльності: Підручник. Київ, 2017. 456с.
3. L.Piskunova L., Bondar V. Labor safety and vital activity: Hanbook for the practical study of course for of English groups. Kyiv, 2017. 220 p.
4. Яремко З.М. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. Київ, 2011. 315 с.
5. Основи охорони праці: Підручник / Ткачук К.Н. та ін. Київ, 2018. 448с.
6. Основи охорони праці / Запорожець О.І. Протоєрейський О.С., Франчук Г.М., Боровик І.С. Київ, 2019. 264с.
7. Основи охорони праці /Березуцький В.В. та ін. Чернігів: Факт, 2020. 480с.
8. Войнолович О.В. Працезахоронні засади у схемах, таблицях і графіках: навч. Посібник. Київ: Основа, 2020. 144с.

Допоміжна

1. Кудрявицька А.М. Білько Т.О. Основи охорони праці: навч. посіб. Київ: НУБіП України, 2017. 232 с.
2. Безпека життєдіяльності. Основи охорони праці: навч. посіб./ Яворовський, О.П. та ін. Київ: «МЕДИЦИНА», 2015. 232 с.
3. Безпека життєдіяльності: Журнали за 2017-2021 роки.

Інформаційні ресурси

1. Електронний курс з дисципліни : «Безпека праці та життєдіяльності»(Безпека життєдіяльності). URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=455>
2. Електронний курс з дисципліни : «Безпека праці та життєдіяльності»(Охорона праці). URL: <http://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=791>
3. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://portal.rada.gov.ua> (дата звернення: 25.06.2022).
4. Офіційний веб-сайт МОЗ України. URL:<https://moz.gov.ua> (дата звернення: 20.03.2022).
5. Офіційний сайт Держпраці. URL:<https://dsp.gov.ua> (дата звернення: 15.05.2022).
6. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. URL:<http://www.mon.gov.ua> (дата звернення: 11.02.2022).
7. Офіційний сайт Міністерства надзвичайних ситуацій України. URL:<http://www.mns.gov.ua> (дата звернення: 18.05.2022).
8. Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України. URL: <http://www.social.org.ua> (дата звернення 22.02. 22)